

murat cetin

26 Haziran 2013

4079 defa okundu.

0 Paylaşım

30 gün içinde en çok

- [Okunan](#)
- [Yorumlanan](#)

Okunan

12k views

[Cehalet Nedir?](#)

5.2k views

[Mimarlık İsteyenler Dikkat!](#)

3.7k views

[Yeni Mezun Bir Mimar. Aynen!](#)

3k views

[Acil Uzaktan Eğitim Döneminde](#)[Mimarlık Birinci Sınıf Eğitimi](#)[Değerlendirmeleri](#)

2.9k views

[Torbali Yarışmasının](#)[Düşündürdükleri](#)

Yorumlanan

Sorry. No data so far.

İlgili Görüşler

[Solu\(du\)ğum
Yaşam Dostu...](#)[Mimarlık ve
Mevcut İş...](#)[Halının Altında
Kalan Dünya...](#)[Acil Uzaktan
Eğitim...](#)[Torbali
Yarışmasının...](#)

#Diren-ç-MEKAN; Gezi Parkı'nda Kamusal Mekanın Maddesel Gücünün Yeniden Canlanması

Kamusal alanına sahip çıkmak üzere müzikli, danslı, kitaplı etkinlikler düzenleyen kentlilerin, kentsel/kamusal mekan ile kurmaya başladığı bu yeni ilişki biçimi oldukça tehditkar bulunmuş olmalı ki ağır bir müdahaleye maruz bırakıldılar...

Gezi Parkı direnişi gerçek bir mimarlık ve kentsel tasarım laboratuvarı oldu hepimiz

katılım dışı bir şekilde projelendirilerek kentlilerden koparılmasına ve tarihte çoktan yerini almış bir Topçu Kışlası'nın AVM gibi tuhaf bir işlevle yeniden canlandırılmasına, dolayısıyla kamusal alanın hukuksuzca özelleştirilmesine muhalif kentlilerce) verilen duyarlı tepkiye ve bu tepkiye karşı gösterilen orantısız şiddete uzanan çizgide yaşananlar bize, kent, mimarlık, yer, kimlik, kamusal alan, toplum, katılım, çoğulculuk, sivil itaatsizlik gibi konularda o kadar fazla sayıda konuyu ziplenmiş olarak çok kısa bir sürede sundu ki bunların hepsini kavrayıp yazıya dökmemiz oldukça zaman alacak.

Öyle görünüyor ki sanal aleme, kapalı mekanlara, özellikle de AVMLerdeki yapay-steril ortama kendini kaptırdığı düşünülerek ümit kestiğimiz toplumsal tabakalar (ki buna hepimiz dahiliz) yeterli doygunluğa ulaşmışlar, ve vaktiyle ötekileştirdikleri diğer tabakaların çok daha fazla ihtiyacı olan kamusal bir alanın gaspına engel olmak üzere onlara destek olmaya karar vererek, tekrar açık alana, kamusal alana, yani kentsel alana inerek, sadece kendileri değil 'herkes' için 'kent hakkı' arama mücadelesini vermeye karar verdiler. Bu yazıda Gezi Parkı olaylarını mimari ve kentsel tasarım bilgi alanı içinden bu yönde okuyacağım, ve tahminimce bu okuma başkalarınca da tehit edilebilecek neredeyse 'kesin bilgidir'. Bu kentleşme tarihimizde de önemli bir kırılma noktası olacaktır kuşkusuz...

Şekil 1. Mevcut Kamusal Alan ve Mimari Müdahale Önerisi

Direnen Mekanlar

Bu direniş hareketinin siyasi ve kültürel boyutu üzerine çok görüş ifade edildi. Ayrıca Taksim Gezi parkının, dönüşümü ve tarihçesi üzerine pek çok kişi pek çok yazı yazdı, söz söyledi. Meydanın, bir mezarlıktan kışlaya oradan parka evrilen dönüşüm süreci artık herkesin malumu. Bu nedenle o kısma hiç girmeden 'dirençMekan' olgusu üzerinden yaşananlara bakalım...

Yıllardır akademik olarak çalışıp incelediğimiz kent morfolojisi, kent sosyolojisi ve bunların arasındaki karmaşık ilişkiler ağının içinde buluverdik bir sabah kendimizi. Bir evvelki akşam geç saatlere kadar neşe içerisinde kamusal alanına sahip çıkmak üzere müzikli, danslı, kitaplı etkinlikler düzenleyen bu topluluğun, kentsel/kamusal mekan ile kurmaya başladığı yeni ilişki biçimi oldukça tehditkar bulunmuş olmalı ki *(ki bu endişenin hiç de yersiz olmadığını bugün geldiğimiz noktada çok net görüyoruz)*, biz *(yeniden kente dönen)*ler yanlarından ayrıldıktan sonra, ertesi sabaha karşı ağır bir müdahaleye maruz bırakılmaları üzerine hepimiz çok doğal olarak toplumsal bir refleks ile duyarlılığımızı göstermek üzere yeniden alana gittiğimizde alanın fiziksel olarak kuşatıldığını, fiziksel olarak (yani polis barikatlarıyla) çevrelenerek yeniden tanımlandığını ve sahiplenildiğini, üstelik erkin güvenlik kuvvetlerince savunulmak üzere bir düzen kurulduğunu gördük (Şekil 2.). Bu aşırı tepki aslında, erkin, kent aktörlerinin katılımı olmaksızın kentsel mekanı istediği gibi düzenleme serbestisine kentlilerin artık izin vermeyeceklerine dair küçük (gibi görünen) belirtilerin daha büyümeden bir an önce yok edilmesine yönelik bir tepkisiydi. Ancak, bu belirtiler belli ki yıllardır uygulanan neo-liberal kentleşme politikaları sonucunda içten içe çok büyümüştü ve bu aşırı tepki ile bile bastırılacak düzeyin çok üstündeydi.

Şekil 2. Boşaltılan ve Kuşatılan Gezi Parkı

mekanında yaptığı basın açıklaması sırasında işaret ettiği gibi, birini de bir kez imittir. mekan üzerinden bir siyasal isyan hareketine tanık oluyorduk hepimiz. Kamusal alanın, haksız ve usulsüzce özel alana devri girişimine duyulan kitlesel bir tepki, mekana ve onun elinden alınmasına dair direncini, yine mekansal araç ve yöntemlerle gösterdi. Çok ilkel düzeyde, neredeyse ortaçağ savaşlarını andırırçasına, mekanın üzerinde kimin duracağına, güç göstereceğine ve sahipleneceğine dair bir mücadelenin başladığını görüyorduk. Stratejik olarak *mekan* üzerinden yürütülen bu savaşım (*kelime burada özellikle göğüs göğüse çatışma anlamıyla kullanılmaktadır*), mücadeleye konu olan bu kamusal mekanın, bu kentsel boşluğun, bir güvenlik güçleri, bir halk tarafından, fiziki olarak ele geçirilmesi ve sırayla karşılıklı işgali biçiminde tezahür ediyordu (*Şekil 3*).

Şekil 3. Mekansal Mücadele

Post-modern dönemin atmosferine gayet uygun olarak, sosyal medyada, dijital ortamda ve sanal biçimde başlayan bir direniş, birdenbire oldukça somutlaşmış, fizikselleşmiş ve arkaik hatta ilkel bir görünüm alıyor ve çok temel bir toprak mücadelesi haline dönüşüyordu (*Şekil 4*), hem de 21. yüzyılda ve İstanbul gibi bir kentin tam da göbeğinde...

Şekil 4. Mekansal Mücadeleye Ait İzler; Barikatlar

Post-modernite'ye değinmişken şunu da vurgulamak gerekir; uzun süredir asal değerini yitiren *mekan* tekrar maddesel değerini geri kazanıyordu. Chicago Illinois Üniversitesi Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi Esra Akcan, Gezi Parkı olaylarıyla ilgili olarak birlikte yerinde yaptığımız gözlemlerden sonra 'sosyal medyada' şunu ifade ediyordu; "bu direniş dijital ve fiziksel mekanın birbiriyle çelişen değil, birbirini destekleyen mecralar olarak kullanıldıklarında daha etkin olduklarını gösterdi. Ulaşılabilir, yürünebilir, toplanılabilir şehir merkezi, ve o şehir merkezinde kalabalık, görünür olmak halen önemli". Gerçekten de olaylar sırası ve sonrasında bu bölgeye ulaşımı engellemek üzere tüm otobüs, minibüs, metro, vapur, ve otoyolların

kapatılması bunun en güzel göstergesiydi (*Şekil 5*). Dolayısıyla mekan, artagelen imge değerinin yanında giderek gölgede kalmış olan fiziki değerini yeniden kazanmıştı. Bu imgelerin değerinin azaldığı anlamına gelmiyordu kuşkusuz. Çünkü bu direniş (özellikle de sosyal medya aracılığıyla sanal alemde) bir imgeler patlaması da sergiliyordu. Yine Esra Akcan, bu sosyal medya paylaşımlarının birinde şunu işaret ediyordu ki bence çok önemli; "Gezi direnişi, Guy Debord'un gösteri toplumu kuramının sosyal medya dünyasında geçerliliğini pek korumadığını gösterdi. Mecra bir merkezin değil, tüm toplumun elinde olduğu sürece, yayınlanan imgeler yabancılaşmayı değil katılımı destekliyor. Ne kadar çok imge dolaşırsa, o kadar iyi".

Şekil 5. Fiziksel Mekana İnsan Erişimi

Post-modernizm bağlamında, Gezi Park direnişi bizlere mekanın ne kadar karmaşık örüntülerden oluşan (*rizomatik*) bir yapısı olduğunu, basit tanımlamalarla anlaşılıp, çözülemeyeceğini, ve daha da önemlisi yönetilemeyeceğini açıkça gösterdi. Sadece kolluk gücüyle hakim olunmaya çalışılan bir kamusal parkın çeşitli örüntülerle şu an İstanbul'un 40 küsur parkında yeniden canlanması bunun en belirgin göstergesidir.

Başta da değindiğim gibi, Gezi Parkı direnişi etap etap mekansal bir seyir izlemiştir. Mekanın fiziksel olarak ele geçirilmesi ve (çadırlar ve hafif strüktürler aracılığıyla)

müdürlüğünün peyzaj anlayışı ile) sembolik olarak yeniden çiçeklendirilmesiyle sonuçlanmıştır. Ancak ne yazık ki, çevresi yine polis kordonuyla çevrilerek insansız bir şekilde muhafaza edilmiştir ki bu da kent yönetiminin mekan algısının insandan ve bu ikisinin örüntülerinden oluştuğunu kavramaktan uzak olduğunun yine mekansal somut bir yansımasıdır. Ayrıca iktidarı elinde bulunduran erkin bu güçlü direnişe bir başka meydan aracılığıyla cevap vermeye ve kendini böyle savunmaya çalışması da bu mücadelenin ne kadar mekansal bir düzlemde seyrettiğinin kanıtlarındandır bence.

Kentsel-Mimari Mekanın Kentli Tarafından *Yeniden-Üretilmesi*

Bu mekan direnişçilerin eline geçtiği süre zarfında, gerçekten de 'sosyolojik' bir fenomen olarak karşımıza çıkmıştır. Sanatsal üretimiyle, yaratıcı dehasıyla bu fenomen, Lefebvre'in mekanı toplumsal bir üretim olarak açıklamasının somut bir örneği haline geldi. Direnişçiler tarafından ele geçirildiği günlerde park bir kentsel mekan olarak çok aktörlülüğün, çok kültürlülüğün en güzel örneklerini vermekle kalmadı, komünal düzene sahip bir micro-yaşam 'ın hayata geçmesini sağladı. Belki belediyenin dahi bugüne dek sağlayamadığı düzeyde bir temizlik ve çöp toplama hizmetinin sağlandığını, tarihte ancak vakıflarda örneğini gördüğümüz bir yemek dağıtım düzeninin kurulduğunu gözledik. Gönüllü doktorlarla, bağışlanan ilaç ve araç gereçlerle yaralılar ve zarar görenler için revir hizmetinin sağlandığını, yine gönüllü avukatların adli vakalarda yardım sunduğunu gördük. Gezi park içinde çok sayıda kütüphanenin kurulduğunu ve buralara kitap bağışı yağdığına tanık olmakla kalmadık, Gezi park'ın kendi yayınlarını (ki Gezi Postası adlı bülten bunlardan biridir) ürettiğini de gördük. Ayrıca bunların her mücadeleden sonra yıkılsa bile çabucak yeniden üretildiğini de izledik. Dolayısıyla, sosyal devletin temel servis alanları olan ücretsiz eğitim, sağlık ve adalet hizmetlerinin burada kendiliğinden oluştuğunu söylemek pek de yanlış olmaz. Bu kendiliğinden oluşum, yine antik dönem şehir devletlerinin yerel işleme modellerini andırıyor bana.

Kentsel ve Mimari Bir Deney Alanı Olarak Taksim Meydanı ve Gezi Park

Dolayısıyla yaklaşık üç haftalık bir süreçte neredeyse tüm kentsel kuramların gözler önüne serildiği bir mimarlık dersine dönüşen bu Gezi park deneyimi, çok önemlidir ve öğreticidir. Bu nedenledir ki yakın gelecekte 21 günlük gezi park deneyimi biz kent bilimcilerince mutlaka çalışılmalıdır. Özellikle de, insan bedeni ve hareketleriyle biçimlenen örüntüsel yapısı, her gün artan çadırlarla yeniden sorunsuz biçimde yeniden kendiliğinden organize olan kamusal mekandaki bu yeni oluşan dinamikler daha 'esnek ve değişken' bir kent planlamasına yönelik olarak çok iyi incelenmelidir (*Şekil 6*). Bu kentsel alan içinde oluşan kentsel mekan ağı (konaklama çadırları, ortak hizmet çadırları, bunlara ait 'esnek' zonlamalar, aşevleri, revirler, serbest kürsüler, ihtiyaç duvarları, bu alanların aralarında oluşan ana ve tali, ancak 'değişken' dolaşım arterleri, toplanma alanları, grupların geçitleri, sloganları ve selamlanmalarıyla gerçekleşen kentsel gündelik pratikler, festival ve ritüeller, vs.) sadece bilindik kent kuramlarıyla değil, yeni üreteceğimiz kavramlarla açıklanacaktır. Kendi dinamiklerini, sorun ve çözümlerini hiçbir otorite unsuru olmadan kendi bünyesinden organik (*self-organizing*) bir biçimde üreten, kendini dönüştüren bir organizma, gelecek kent yönetimleri için yeni modellerin işaretlerini vermiştir. Umarım bunu kent bilimcileri ve kent yöneticileri doğru okuyacaklardır.

Şekil 6. Esnek Kentsel Planlama Modelleri için bir Laboratuvar

Güç ve mekan ilişkileri penceresinden bakıldığında, muktedirin konvansiyonel araçlarla mekan üzerinde hakimiyet kurması kalıcı bir nitelik taşıyamayacaktır ve çağdas arac ve örüntüler kentsel alanın kamusal mekana dönüşmesini sağlayacaktır.

zenginlikten) güç kazanılarak anlamından bu kentsel mekan, sosyal içtenliğinden arınmış (ancak yaşam ile doldurulmayı sabırsızlıkla bekleyen) bir boşluğa dönüştürülmüştür. Her ne kadar şu an dünyanın ilk 'insansız kent parkı' olarak muhafaza edilmeye çalışılıyorsa da (Şekil 7.), akışkan insan malzemesi mecrasını bulacak , bu hazneye yeniden dolacak ve orada bu yeni mikro-yaşamı yeniden oluşturacaktır.

Şekil 7. İnsansız Kent Aracı

DİREN-İ-YORUM

Kamusal alanın kamu tarafından kullanımı Türkiye'de hep sorunlu olagelmıştır. Bu nedenle, kent yönetimleri kamu adına ne yapılması gerektiğine karar verir, uygular, sonra da kentlinin nasıl davranması gerektiğini, nerede oturup nerede kalkması, nerede çimlere basmaması gerektiğini, onlara dikte ederdi. Gezi Park direnişi kentlinin kamusal alanda nasıl yaşaması gerektiğinin, kamusal alanın onlar adına ne yapılması gerektiğinin muktedirler tarafından kendisine söylenmesinden bıktığını, o parkta muhteşem bir yaşam biçimini oluşturarak gösterdi. Gezi parkından sıçrayan bir kıvılcım ile kentin tüm parklarına (ve hatta bütün illerin parklarına, meydanlarına, sokaklarına) yayılmış, ve binlerce yıl önce demokrasi fikrinin nüvesini oluşturan (ki bu nedenle de kentsel mekan tipolojisinin temel öğelerinden biri olarak hep atıfta bulunulan) Roma kent *forum*ları bugün Bizans'ın o katman katman tortulanmış kentsel boşluklarında yeniden doğmaktadır. Bunca yıldır, öğrencilikten pratiğe her aşamada, her yerde, tüm kentsel tasarım projelerinde ve peyzaj projelerinde, neredeyse içgüdüsel olarak, veya el alışkanlığıyla yerleştirilen koskoca ve ne işe yarayacağı belirsiz anfi tiyatrolar, yıllarca bomboş durduktan sonra bugün, her gece 21.00'de doluyor. Moderatörler serbest kürsüde konuşmak isteyenlere anfinin odağını gösterip "buradan ses daha iyi yankılanıyor" diyor. Meğerse o tuhaf, mimarca güdü bugünleri bekliyormuş. Galiba ilk kez kamu, kamusal alanıyla buluşuyor ve bütünleşiyor. Belki de bu yüzden son anma toplantısında, Taksim meydanındaki son müdahaleden önce, megafonlardan 'halka' yapılan şu ilginç uyarı anons yükseliyordu; "halka açık alanı işgal ediyorsunuz... hemen dağılın...!". Evet, kamusal alanda kamuya alışık olmayan bir toplumsallığın kentsel mekanla ilişkisi de sorunlu idi bugüne dek.

Uğur Tanyeli mekanın toplumsallığın ta kendisi olduğunu söyler hep. Bu direniş de siyasi ve sosyolojik bir devrimin öncülü olduğu kadar (ve aslında tam da sosyolojik bir olgu olduğundan) mekansal bir devrimin de habercisidir. Sadece tarihsel politik anlam ve anılarla yüklü Taksim meydanı değil, Haydarpaşa, Emek Sineması, Beşiktaş iskelesi, Galata limanı gibi, kamusal mekanın yitimine yol açabilecek girişimlerde de yansımalarını göstermiş ve gösterecektir. Bu olaylar siyasi açılımlarının yanı sıra mimarlık ve kent bilimi üzerinden bakıldığında bize şunu göstermiştir ki yeni kuşaklar artık kentsel mekanlarına sahiptir. Tam da bu yüzden, ne kent yöneticileri ve plancıları, ne mimarlar, ne de akademisyenler artık kamusal alan üzerine istedikleri gibi konuşup davranamayacaklar, sokağın, meydanın ve parkların sesini dinlemek durumunda kalacaklardır.

Etiketler

Bir cevap yazın

Yorum yapabilmek için giriş yapmalısınız

Haber

[Çevre](#)
[Gayrimenkul](#)
[İnşaat](#)
[Kent](#)
[Mimarlık](#)
[Tasarım](#)
[Yapı Malzemesi](#)

Etkinlik

[Eğitim](#)
[Fuar](#)
[Sergi](#)
[Toplantı](#)
[Diğer](#)

Yarışma

[Tasarım](#)
[Öğrenci](#)
[Diğer](#)

Proje

[İç Mekan](#)
[Kentsel Tasarım](#)
[Koruma](#)
[Mimari](#)
[Öğrenci](#)
[Onarım](#)
[Peyzaj](#)
[Planlama](#)

Ürün

[Aydınlatma](#)
[Çatı Cephe](#)
[HVAC](#)
[Islak Mekan](#)
[İç Mekan Ürünü](#)
[Kaba Yapı](#)

Söyleşi

[Görüş](#)
[Kariyer](#)

KURUMSAL

[Arkitera Mimarlık Merkezi](#)
[Hakkında](#)
[Yayın Politikamız](#)
[Reklam](#)
[İletişim](#)

[Bülten Arşivi](#)

[Reklam Ver](#)[Kariyer İlanı Ver](#)[Ürün Tanıtımı Yap](#)